

Projekce secese v užitém umění

text Simona Šustková, 1. viceprezident AS | foto Antique Alma, Aukční dům Valentinum VII.

Jedním z průkopníků moderního designu užitého umění byl Angličan William Morris, který v šedesátých letech 19. století založil styl demonstrující prostotu spojenou s užitečností a krásou. Jeho firma navrhovala kompletní interiéry a prodávala celou řadu dekoračních předmětů, nábytek, sklo, keramické kachle, koberce i textilie. Stal se čelním představitelem hnutí Arts and Crafts a jeho myšlenky měly rozhodující vliv na vznik moderního designu.

Navrhování interiérů jako celku začalo právě v době secese, ve stylu art nouveau, který byl inspirován hnutím Arts plus Crafts. Tento styl prostoupil do všech oblastí tvorby a zejména do produkce dekorativního umění. Francouz Émile Gallé navrhoval pro své dílny nábytek v secesním stylu, inspirovaný přírodními tvary, a doplňoval ho vlastním návrhy skla. Zabýval se interiérem komplexně jako celkem, stejně jako jeho kolega Luis Majorelle, který kromě nábytku navrhoval i zlacené a bronzové lampy a další předměty.

V návrzích skla připomínajícím květiny se proslavil návrhář L. C. Tiffany, syn CH. L. Tiffányho, zakladatele newyorského klenotnictví zejména svými průkopnickými návrhy elektrických lamp a barevných skleněných oken, pro která dovážel sklovinu i z Čech.

České secesní návrháře značně ovlivnila Wiener Werkstatte, založená v roce 1903 Josefem Hoffmannem a Kolomanem Moserem, snažící se o umělecký výraz v rozličných uměleckých řemeslech. Tvořilo se v ateliéru designu a stříbrnické a zlatnické dílně, v truhlářství i ateliéru architektury. Výrobky Hoffmanna, Mosera, Powolného či Stokleta jsou ozdobou každé aukce starožitností.

Secese se v našich zemích rychle šířila zásluhou systému odborného školství, neboť na

pražskou uměleckoprůmyslovou školu byly navázány školy v Bechyni, Hořicích, Turnově, Chrudimi apod.

V produkci secesních modelů z keramiky a porcelánu vynikla manufaktura v Duchcově. Pod vedením zkušeného modeléra Eduarda Eichlera se zaměřila na figurální tvorbu.

Od roku 1900 je doloženo značení Royal Dux a zobrazení žaludu. Další modelér Alois Hampel dosáhl svými plastikami mnoha cenami ověřených mezinárodních úspěchů. Je zajímavé, že starožitné

kusy z produkce továrny Royal Dux jsou populárnější v cizině než u nás, kde jsou tak trochu podceňovány. Nejlepší kusy secesních soch se ve Velké Británii prodávají za více než dva tisíce liber.

Další v období secese úspěšná továrna na keramiky a porcelán, Amphora Teplice, byla založena roku 1876 v Trnavanech u Teplíc. Její zakladatel, Alfred Stellmacher, se rozhodl pracovat s kvalitním porcelánem a keramikou v celé šíři sortimentu. Jeho syn, sochař Eduard Stellmacher, vtiskl předmětům originální a ve

■ DÍVKA SEDÍCÍ NA MUŠLI, Čechy, Duchcov, Royal Dux, počátek 20. století

■ Keramická váza s dekorem kosaticů, Francie, přelom 19. a 20. století

světě ojedinělý „Amphora look“, který tuto značku proslavil. Jeho busty dívek a vodních nymf, spočívajících ve svůdných pózách na divokých listech obepínajících vázy či mísy, které začal navrhovat kolem roku 1892 původně v novorokokovém stylu, se během pěti let posunuly k secesi. Na světových aukcích můžeme nalézt jeho vázy z let 1896–1899, například ve tvaru kaly s Nymfou, s Vodní nymfou ve tvaru leknínu, jakož i čtyřicet centimetrů vysoké modely tanečnic z téže doby, které představují vrcholnou secesi.

Velkých úspěchů dosáhl v kvalitě i designu české secesní sklo. Má neopakovatelnou úroveň, která ho dodnes činí žádaným sběratelským artiklem. Sklárna v Klášterním Mlýně zvládala náročnou hutní techniku, tvarování, zdobení, odleptávání i malování. Vynikající díla produkovaly brzy i hutě v Adolfově u Vimperka, v Harrachově, v Košťanech a Polubném, v Novém Boru sklárna Haida a sklárna v Jablonci nad Nisou. Severočeské harrachovské sklárny v Novém Světě spolupracovaly např. s J. Kotěrou a dalšími výtvarníky a již kolem roku 1905 začaly uplatňovat geometrické motivy v dekoru. Další severočeská firma z Košťan u Teplíc, J. Pallme-

Konig, se stala konkurentem Klášterního Mlýna ve výrobě irizovaného skla. Zajímavou kapitolu vepsal do své produkce v tomto období i dodnes světoznámý Moser v Karlových Varech. Typickými prvky bylo kamejové sklo, které se vyrábělo pomocí vrstev různě zbarveného skla a odleptávalo se tak, aby se odhalila spodní vrstva, opalizující sklo a asymetrie tvarů založená na vzhledu kroutících se kořenů a rostlin.

Originálně se secese otiskla do šperku. Ve Francii tvořil René

Lalique šperky pro Sarah Bernhardtovou, pro arménského milionáře Gulbenkiana navrhl slavné vážky (dnes je můžeme vidět v Lisabonu či v Muzeu René Laliqua ve Francii). Alfons Mucha navrhoval svá díla inspirovaná květinami pro firmu Fouquet, J. Hoffmann, K. Moser navrhovali v Rakousku secesní šperky pod značkou Wiener Werkstatte, v Anglii tvořila secesní šperky firma Liberty. Na trh přišlo v té době tzv. Tiffányho fasování, které nechal vyniknout kráse kamene a brusu. I u nás působili vynikající návrháři šperků, pracující zejména ve stylu geometrické secese inspirované vídeňskou secesí, například Marie Krivánková, Franta Anžy a další. ■